

Vasile Băncilă

NAE IONESCU,
UN CAVALER PRESTANT
AL SPIRITULUI

Ediție îngrijită de
Dora Mezdrea

E I K O N
comunicare **ro**

Copertă și tehnoredactare: Ioachim GHERMAN

© Editura EIKON, pentru prezenta ediție
Cluj-Napoca, str. București nr. 3A
Redacția: tel 0364-117252; 0728-084801; 0728-084802
e-mail: edituraeikon@yahoo.com
Difuzare: tel/fax 0364-117246; 0728-084803
e-mail: eikondifuzare@yahoo.com
web: www.edituraeikon.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂNCILĂ, VASILE

Nae Ionescu, un cavaler prestant al spiritului /
Vasile Băncilă ; ediție îngrijită și pref.: Dora Mezdrea. -
București : comunicare.ro ; Cluj-Napoca: Eikon, 2011

Bibliogr.

Index

ISBN 978-973-711-313-9

I. Mezdrea, Dora (pref.)

821.135.1-94

94(498)

CUPRINS

Notă asupra ediției	5
---------------------------	---

I

Nae Ionescu	13
Metamorfoze închipuite la Nae Ionescu	28
Nae Ionescu și „Predania”	35

II

Opera	49
Metafizica.....	79
Păcatul.....	92
Profesorul.....	111
Antinomii.....	123
Afinități	157
„Plagiatul”	169
Inteligența	176
Ironia	183
Personalitatea și destinul.....	185
Viața.....	234

III

Addenda

1) Vasile Băncilă către Nae Ionescu.....	305
2) Ion Băncilă către Vasile Băncilă.....	313
3) Nae Ionescu către Vasile Băncilă.....	316
I.....	316
II.....	316
III.....	326

IV.....	327
V.....	329
VI.....	331
Nae Ionescu, <i>Despre un neam de oameni</i>	332
Nae Ionescu, <i>Creațiune și păcat</i>	336
Note	349
Indice de nume.....	409

NAE IONESCU

La 15 martie 1940, a murit Profesorul Nae Ionescu, înainte de a fi împlinit vârsta de cincizeci de ani.

Moartea lui, neașteptată și neverosimilă, pune încă o dată problema dacă noi, românii, avem îndeajuns parte de oamenii excepțional dotați, pe cari ni-i dăruiește nația noastră. El vine să se adauge la acea serie de bărbați ajunși în plină putere de creație, dar dispăruți înainte de a-și fi împlinit opera: Lambrior, Bogrea, Pârvan, Vâlsan, Matei Nicolau..., pentru a nu vorbi de seria încă și mai lungă a poezilor, romancierilor, nuveliștilor, secerăți în pragul vieții creatoare sau în prestigioasă maturitate.

Afară de aceasta, cu dispariția lui Nae Ionescu se pune capăt uneia din cele mai originale, mai interesante și mai patetice existențe din istoria intelectualității românești. Căci regretatul profesor și ziarist, profesor de vocație și ziarist de rasă, a avut sentimentul *marei aventuri* și resursele de toate felurile pentru a o servi într-un chip impresionant. Într-o societate în care cei mai mulți trăiesc cvasi-vegetativ, pe linii mai mult etnografice și mai mult biologice, sau în care se trăiește mica și banala aventură exasperată a arivismului de toate nuanțele, sau mai degrabă fără nuanțe, Nae Ionescu aducea setea interioară și nobilă a aventurii dramatice, organice, cu implicații metafizice, cu strălucire artistică și cu coerență religioasă. Poate numai

un Panait Istrati, brăileanul cu care are și alte note comune, dar mai multe diferențiale, a mai adus în peisajul vieții noastre spirituale această tulburătoare pasiune de aventură majoră, pe deasupra conformismelor, pe deasupra oboselilor, pe deasupra misticei caftanului. Născut într-o societate care păstrează încă, în parte și în adânc, structura patriarhală, după care omul nu-și construiește singur viața, Nae Ionescu a dat conaționalilor săi exemplul unei vieți de mare îndrăzneală și de stil personal. Iar celor cari îl înlocuiesc pe Dumnezeu, morala, familia, prietenia și chiar neamul, cu rangul social, le-a dat un exemplu de cerbicie dusă până la martiraj, pe care, din nefericire, aceștia nici nu-l pot pricepe.

De altfel, un astfel de om este greu de înțeles și, pentru cei ce nu l-au cunoscut foarte de aproape, trebuie să aștepte să-l cunoască foarte de departe, pentru a înțelege ceva din autenticitatea și semnificația lui. Când timpul, care este cel mai bun silogism, va aduce sporul lui de înțelegere, se va lămuri mai ușor figura spirituală a unui astfel de singular trecător prin strania și sacra scenă a vieții. Până atunci, noi trebuie să ne mulțumim cu mult mai puțin.

Această greutate de a-l înțelege vine mai cu seamă din varietatea resurselor lui spirituale și de viață. Având o inteligență ce constituia o permanentă surpriză și care în viață a fost însușirea care i s-a apreciat cel mai mult, fiind ridicată la nivelul de *faculté maîtresse*¹; având un puternic sentiment al eului propriu, a cărui tărie era însă interiorizată până la maximum și cel mai adesea învăluită chiar în fluidități

domoale și într-o surdină sau transfigurare care uneori mergea până la umilință creștină; având dacă nu un optimism net, dar o mare credință în posibilitățile viitorului, credință care ținea de temperamentul lui, era firesc, era fatal să aibă o carieră spirituală și să deseneze o traiectorie ca acelea pe cari le-a reprezentat timp de două decenii.

Dar resursele și înclinațiile lui nu se opresc aici. Ca la toți oamenii de excepție, ele se afirmă și se diversifică într-un complex de antinomii, al căror joc tainic și număr covârșitor au constituit potențialul său de viață. Putere logică, dialectică, și totuși un anume lirism de fond; filiații și vizări metafizice, și totuși apreciind viața de societate; un oarecare dogmatism de ultime rezerve, de mari certitudini, și totuși un relativism de o rară capacitate de mlădiere; tenacitate și subtilitate sau intransigență și abilitate tactică; îndrăzneală neobișnuită și modestie dusă uneori până la un tulburător anonim; păgânism și ascetism, ceva de om de Renaștere, și totuși ceva de cruciat; om de societate, uneori chiar de viață mondenă, și totuși simțind o singurătate ultimă, pe care credem că a încercat-o² la răstimpuri; optimism, și totuși o bună dispoziție, care câteodată se hrănea din melancolie; preocupat de viitor, și totuși istoricist în chip organic și deliberat; universal ca om, fiind interesant și sugerând adesea simpatii chiar în taberele cele mai adverse, și totuși autohtonizant; ceva nefixat, de „neglijență” care e a vieții însăși, și de formulă veșnic deschisă, și totuși posedând anume stele polare; degajare, dacă nu dispreț pentru erudiție, și totuși având o informație pătrunzătoare mai

în toate domeniile; simțul momentului, dar nu „impresionist”; liric, dar contra oricărui melodramatism și *Schwärmerei*³; istoricist, dar nu evoluționist; iubitor al preciziei, al faptului conturat și just depistat, și totuși antipozitivist; om de teorie, artist, și totuși având bucuria și aptitudinea organizării, a gospodăriei. Iată numai o parte din aspectele, coardele și ecourile acestei personalități.

Desigur, unele din aceste antinomii se pot reduce la unitate, altele își condiționează reciproc termenii și toate s-ar putea ierarhiza până la un punct. Dar enigma rămâne și aceasta era Nae Ionescu⁴. Atâtea forțe diferite, unele contradictorii, nu formau o unitate existențială atât de organică și de strâns structurată, dar în același timp suplă și degajată, decât prin arta de viață a purtătorului lor. Sunt oameni complicați, adeseori supărător de complicați, dar fără a fi deloc complecși⁵. Și, oricât ar părea de ciudat, sunt uneori chiar oameni complecși fără a fi complicați. Nae Ionescu era însă și complex și complicat⁶. Și aici e una din pricinile aerului și haloului de mister și de excelare ca exemplar uman, cari au caracterizat apariția și istoria lui.

S-a abuzat de o vorbă celebră, spunându-se despre prea mulți că și-au pus talentul în operă și geniul în viață. Afirmția aceasta e însă foarte potrivită pentru Nae Ionescu. Ce e mai însemnat într-un suflet se arată, la unii oameni, în opera lor; la alții, în viața lor – nu e la toți la fel. Și mai sunt oameni la cari opera însăși face parte din viața lor cu același titlu ca alte manifestări ale acesteia⁷.

Pentru Profesorul nostru, un prieten, o discuție cu oarecine, o luptă, un articol, o prelegere erau la fel de însemnate. Ceea ce-l interesa era viața integrală, ca supremă aventură⁸ adusă ofrandă creșterii vieții generale, și nu se selecționa pe el însuși, ceea ce implică întotdeauna oarecare artificialitate, pentru a se manifesta într-un anumit fel, cum nu era în ansamblu. A primi un cunoscut, a așeza cărțile în rafturile unei biblioteci, a face ordine la un „oficiu de librărie“, a cerceta registrele și rulajul unei mari instituții financiare erau pentru Nae Ionescu fapte tot atât de importante ca și a cunoaște o carte de filozofie ori a stabili jaloanele unui studiu. Totul avea preț pentru el doar prin echivalența de viață, de spirit, și în această privință viața sa a avut un fel de egalitate, fără a fi fost niciodată egală cu aceea a oamenilor obișnuiți. Peste complexitatea lui, alcătuită din atâtea antinomii constituționale, era deci și un fel de curioasă omogenitate, care imprima vrajă și dinamism de viață în manifestări. De aceea, oricât ar încerca spiritele analitice să pună ordine definitivă și să găsească sensuri complete în această țesătură sufletească, dominată de același suflu al vieții și de un același înțeles al valorii, în toate gesturile pe cari le făcea, credem că destinul lui Nae Ionescu s-ar vădi cel mai apropiat nu într-o expunere pur abstractă, ci într-o „viață“, într-un roman, într-o istorie. N-ar avea nevoie de nici o romanțare și de nici un element adăugat această „viață“. Ar fi destul să arate adecuat ceea ce a fost.

Dar până atunci și dacă se va ivi vreodată scriitorul⁹ care să aibă dreptul să se apropie de viața lui